

DOI: 10.52363/2414-5866-2026-1-17

УДК 351.746.1(477):005

Єсіков Володимир, здобувач Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси
ORCID: 0009-0007-1199-1531

Порока Станіслав, доктор філософії у галузі «Публічне управління та адміністрування», Науково-дослідний центр Національного університету цивільного захисту України м. Черкаси
ORCID: 0000-0001-9418-3597

Esikov Volodymyr, researcher National University of Civil Defence of Ukraine

Poroka Stanislav., PhD in Public Management and Administration, Research and Development Center, National University of Civil Protection of Ukraine

НАПРЯМИ ТА ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

DIRECTIONS AND PRINCIPLES FOR ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

У статті розглядаються ключові поняття національної безпеки і механізми її забезпечення в контексті державної політики, а також з урахуванням регіонального розвитку. Розкривається суть національної безпеки, її основні завдання і складові. Обґрунтовуються механізми національної безпеки України, як комплексна система правових, організаційних, економічних та оборонних заходів, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу від загроз. Аналізується забезпечення національної безпеки на регіональному рівні з акцентом на чинники, що впливають на її специфіку залежно від особливостей конкретного регіону. Визначається, що національні інтереси, характеризуються як об'єктивно значимі потреби особи, суспільства і держави у безпеці і стійкому розвитку. У доктринальній літературі закріпилося розуміння національних інтересів як тріади, в якій інтереси особи, суспільства і держави взаємозв'язані і взаємопов'язані.

На основі проведеного аналізу впливає важливий висновок, що у понятійному плані механізм забезпечення національної безпеки країни є

не стільки механізмом забезпечення інтересів суб'єктів, скільки механізмом забезпечення умов безпечного існування, тобто умов, на які суб'єкт впливає і над якими здійснює реальну владу. У зв'язку із цим в статті сформовано механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу, який замикається на процесі створення умов, за яких реалізовувалися б інтереси особистості, держави та суспільства, здійснювалися би поставлені ними цілі основою яких є цінності. Комплексний аналіз стану національної безпеки країни з використанням широкого спектру методологічних підходів довів, що основними компонентами механізму забезпечення національної безпеки України в умовах трансформацій доцільно вважати: цілі функціонування механізму, основою яких є інтереси національної безпеки; систему суб'єктно-об'єктних відносин; методи та засоби забезпечення національної безпеки країни. Саме таке розуміння механізму забезпечення національної безпеки України дозволить його розглянути як об'єкт управління цілеспрямованого впливу.

Ключові слова: *національна безпека, регіональна безпека, загрози, суверенітет, стратегія, державна політика, кібербезпека, соціальна стабільність.*

The article examines the key concepts of national security and the mechanisms for ensuring it within the context of state policy, while also taking regional development into account. It reveals the essence of national security along with its primary tasks and components. The mechanisms of Ukraine's national security are substantiated as a comprehensive system of legal, organizational, economic, and defense measures aimed at protecting sovereignty, territorial integrity, and the constitutional order from various threats. National security provision at the regional level is analyzed with an emphasis on the factors that influence its specificity depending on the characteristics of a particular region. It is determined that national interests are characterized as the objectively significant needs of the individual, society, and the state for security and sustainable development. Within doctrinal literature, an understanding of national interests has been established as a triad in which the interests of the individual, society, and the state are mutually connected and interconnected.

Based on the analysis conducted, an important conclusion follows that, in conceptual terms, the mechanism for ensuring the country's national security is not so much a mechanism for ensuring the interests of subjects as it is a mechanism for ensuring the conditions for safe existence; these are the conditions upon which the subject exerts influence and over which they exercise real power.

In this regard, the article forms the mechanism for ensuring Ukraine's national security as an object of targeted management influence. This mechanism is centered on the process of creating conditions under which the interests of the individual, state, and society can be realized, and their value-based goals can be achieved. A comprehensive analysis of the country's national security status, using a wide range of methodological approaches, proved that it is expedient to consider the main components of Ukraine's national security mechanism in the context of transformations to be: the functional goals of the mechanism based on national security interests; the system of subject-object relations; and the methods and means of ensuring the country's national security. It is precisely this understanding of the national security mechanism that allows it to be considered an object of targeted management influence.

Keywords: *national security, regional security, threats, sovereignty, strategy, state policy, cybersecurity, social stability.*

Постановка проблеми. В умовах глобальних викликів тема національної безпеки України набуває все більшу значущість. Особливо важливу роль тут грають регіональні органи влади, які стають ключовими учасниками в реалізації державної стратегії з захисту інтересів країни і її громадян.

Кожен регіон має свої особливості — соціальні, економічні, культурні і географічні. Ці чинники необхідно враховувати при формуванні заходів безпеки. Реалізація заходів безпеки вимагає тісної взаємодії між різними структурами органів влади. Ефективний обмін інформацією, координація правоохоронних органів — усе це важливі елементи. Забезпечення національної безпеки на місцях — це не одномоментне рішення, а складний і багат шаровий процес, в якому враховується специфіка регіону і можливості технологій. Тільки об'єднані зусилля усіх рівнів влади можуть забезпечити стійкість і стабільність як на локальному, так і на державному рівні.

Метою статті є- проаналізувати напрями та принципи забезпечення національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні та окремі проблеми національної безпеки знайшли відображення в наукових працях таких вчених, як [1, 2, 5, 6, 7, 8, 10].

У процесі роботи було проаналізовано Стратегію національної безпеки України, а також Конституцію України та нормативно-правові та законодавчі акти держави [3, 4, 9].

Виклад основного матеріалу Національна безпека, як об'єкт наукового вивчення, охоплює не лише традиційні військові питання. Сьогодні це поняття включає цілий спектр напрямів :

- економічна безпека — захист від внутрішніх криз і зовнішніх економічних потрясінь;
- кібербезпека — протидія кібератакам і захист даних;
- екологічна безпека — управління природними ресурсами і запобігання катастрофам.

Соціальна стабільність — підтримка порядку і запобігання конфліктам. Сучасні дослідження в цій області спираються на міждисциплінарний підхід. Найбільш актуальними науковими завданнями залишаються:

- 1) аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз;
- 2) розробка стратегій захисту;
- 3) оцінка вразливостей критичної інфраструктури.

У найзагальнішому сенсі безпека — ця відсутність небезпеки. У соціальному контексті — це захищеність громадських стосунків від загроз.. Безпека — цей стан захищеності прав і інтересів особи, природи і матеріальних цінностей від загроз і наслідків катастроф. Стосовно національної безпеки це означає стійкість країни до сукупності загроз, включаючи потенційні і відкладені. Цікаво відмітити, що термін «національна безпека» практично не використовується ні в Конституції України, ні у більшості законів. Замість нього частіше зустрічаються вирази «безпека держави» і «державна безпека»[3]. Це породило наукову дискусію про співвідношення понять. Необхідно відмітити, що державна безпека — лише одна із складових національної. Останнє поняття ширше, відбиває комплексний підхід до захисту держави, суспільства і особи.

Визначившись з основними підходами до поняття національної безпеки, доцільно перейти до аналізу її змісту. Під змістом слід розуміти не просто набір елементів, а сукупність взаємозв'язаних компонентів, включаючи методи, форми і внутрішні зв'язки. Хоча в літературі зустрічаються терміни «склад» і «структура», близькі до змісту, останнє представляється більше містким і включаючим їх як частини ширшої системи понять.

Деякі дослідники пропонують розглядати зміст як завершальний елемент структури національної безпеки, зв'язуючи його з напрямками діяльності державних органів в цій сфері. Такий підхід представляється обмеженим. Більше аргументованою виглядає точка зору, згідно якої зміст

національної безпеки складають загрози і національні інтереси як її базові категорії [6].

Поняття загрози національної безпеки отримало широке поширення в науковому обороті, хоча трактування розрізняються. Копанчук В. визначає загрозу як конкретну і безпосередню форму небезпеки або як сукупність умов, що створюють такі ризики для громадян, суспільства і держави, а також для системи національних цінностей [5]. Крук С. також зв'язує загрозу з негативною дією умов внутрішнього і зовнішнього характеру, здатною вплинути на результативність діяльності [6].

У сучасній редакції Стратегії національної безпеки України [9] загрозою визнається сукупність умов і чинників, що створюють пряму або непряму можливість нанесення збитку національним інтересам. Це офіційне визначення допомагає усунути існуючі методологічні різночитання і закріплює єдиний підхід до поняття загроз.

Загрози, залежно від джерела, характеру і спрямованості, можуть бути реальними і потенційними, внутрішніми і зовнішніми, політичними, економічними, інформаційними, військовими, регіональними і глобальними. Усі вони є елементами змісту національної безпеки, які прямо або опосередковано впливають на її другу ключову складову — національні інтереси. Національні інтереси, згідно вказаної Стратегії, визначаються як об'єктивно значимі потреби особи, суспільства і держави у безпеці і стійкому розвитку. У доктринальній літературі закріпилося розуміння національних інтересів як тріади, в якій інтереси особи, суспільства і держави взаємозв'язані. У цьому взаємозв'язку простежується логічний ланцюжок: потреби породжують інтереси, інтереси стають інструментом реалізації потреб. Ця формула знаходить широку підтримку як в науковому середовищі, так і серед практиків. При цьому йдеться саме про об'єктивні інтереси, що відбивають реальні потреби, а не про неправдиві або уявні представлення [1].

Сучасні умови — у тому числі вплив глобалізації, інформаційних технологій, кіберзагроз — створюють ризик нав'язування державі чужих інтересів. Необхідно також звернути увагу на небезпеку формування «порожніх» інтересів під впливом зовнішніх акторів, не зацікавлених в розвитку національного суверенітету. Він характеризує сучасний світ як схильний до ментального тероризму і заражений «ментальними вірусами», що створюють ризик спотворення справжніх сенсів.

На особливу увагу заслуговує правове забезпечення національних інтересів, що є невід'ємною частиною загальноправової теорії національної безпеки. Національні інтереси, як теоретико-правова

категорія, виражають погоджену позицію держави і суспільства відносно базових потреб їх розвитку. Право в зв'язку з цим виконує роль універсального регулятора, трансформуючи потреби в інтереси, а інтереси — в суб'єктивні права і обов'язки. Як відзначається в літературі, право виступає основним механізмом формулювання, узгодження і інституціоналізації національних інтересів [2].

Таким чином, зміст національної безпеки формується, передусім, з категорій загроз і національних інтересів. У нього, проте, логічно включаються і інші елементи: суб'єкти, об'єкти, а також способи і методи забезпечення безпеки. В зв'язку з цим заслуговує на увагу підхід, який розглядає забезпечення національної безпеки як діяльність органів публічної влади, що реалізовується у взаємодії з інститутами громадянського суспільства і спрямовану на реалізацію політичних, правових, соціально-економічних, військових і організаційних заходів .

Сучасний світ стикається з новими, усе більш складними загрозами у сфері національної безпеки. Серед них — витончені кібератаки на державні структури, транснаціональний тероризм, що активно використовує цифрові технології, і інформаційні війни, спрямовані на дестабілізацію внутрішнього порядку через поширення дезінформації. Ці виклики вимагають постійного перегляду підходів до забезпечення безпеки, гнучкої адаптації стратегій і розширення міжнародної співпраці. Національна безпека залишається найважливішим пріоритетом будь-якої держави, особливо в умовах світу, що швидко міняється. Її надійне забезпечення неможливе без комплексного, міждисциплінарного підходу, що поєднує юридичні, політичні, економічні і технологічні рішення. Тільки така інтеграція дозволяє реагувати на загрози своєчасно і ефективно, забезпечуючи захист інтересів держави і його громадян як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

У сучасній Україні забезпечення національної безпеки є цілісною системою заходів, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності і стійкого розвитку країни. У цю систему входять різні суб'єкти, органи і механізми, діючі на основі законодавства і державної політики. Особливе місце в ній займають органи внутрішніх справ, на які покладено широке коло обов'язків з охорони громадського порядку, забезпеченню законності, захисту прав громадян. За статистикою, саме вони виявляють більше 93 % усіх зареєстрованих злочинів, причому майже 5 % — на стадії підготовки і замаху [7].

Рішення завдань безпеки вимагає злагодженої роботи не лише державних органів влади, але і регіональних адміністрацій, місцевого

самоврядування, інститутів громадянського суспільства. Тільки при взаємодії усіх цих структур можливо збудувати ефективну і стійку систему безпеки. Для аналізу проблем в її організації необхідно вивчити правову базу, визначити механізм функціонування державних інститутів, їх компетенцію і напрями діяльності. Раніше важливу роль у формуванні понятійного апарату грав Закон України «Про національну безпеку України», в якому безпека визначалася як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [3].

На тлі цього особливу значущість придбаває Стратегія національної безпеки. У ній національна безпека розглядається як стан захищеності особи, суспільства і держави від загроз, при якій забезпечуються реалізація прав і свобод громадян, стійкий розвиток, суверенітет і територіальна цілісність. У цьому визначенні можна виділити як статичну компоненту — захищеність, так і динамічну — процес стійкого розвитку.

На сьогодні в Законі[3] використовуються терміни «державна безпека», «громадська безпека», «екологічна безпека», «безпека особи» і інші. Державна безпека фактично ототожнюється з національною, що викликає певні методологічні труднощі. Суспільство при цьому розглядається як складова частина держави, а безпека суспільства — як різновид безпеки держави. Проте в Стратегії національної безпеки[9] поняття національної безпеки охоплює усі три рівні — особу, суспільство і державу. Таким чином, національна безпека формується як результат захищеності усіх вказаних компонентів. Звідси витікає протиріччя між понятійною конструкцією закону і змістом стратегічних документів : якщо слідувати Стратегії, національна безпека — це надсистема, що об'єднує усі види безпеки, включаючи громадську і державну. Крім того, враховуючи, що суспільство складається з осіб, а громадська безпека включає особову, можна говорити про багаторівневу структуру, в якій кожен елемент взаємозв'язаний і взаємообумовлений. У сучасних умовах коректніше визначати об'єкти захисту національної безпеки через ключові компоненти держави : суверенітет (включаючи територіальну цілісність), систему публічної влади і громадянське суспільство [9].

Парадигма національної безпеки України формується як під впливом стратегічних документів, так і через систему законодавства, спрямованого на їх реалізацію. За останні три десятиліття держава послідовно удосконалює правову базу в цій сфері, відбиваючи трансформацію зовнішньополітичної і внутрішньої ситуації, а також розвиток кримінально-правових механізмів.

Головним пріоритетом визначено збереження народу України, що знаменує перехід від зовнішнього до внутрішнього стратегічного цілеполягання. Тим самим гуманітарна складова — права, свободи, якість життя — виходить на перший план як основа безпеки. Це визначення об'єднує як статичне (захищеність), так і динамічне (розвиток) розуміння безпеки. Важливим напрямом визнана інформаційна безпека, з акцентом на можливі кіберзагрози, спроби монополізації інтернет-простору транснаціональними корпораціями, блокування альтернативних платформ і спотворення історичних фактів. Новим акцентом стало визнання гуманітарно-морального вектору в якості опори національної безпеки. Це логічно співвідноситься з Конституцією України, де людська гідність, права і свободи названі засадничими цінностями. Одночасно у сфері зовнішньої політики основний акцент зміщений у бік «м'якої сили», що визнається найбільш ефективною формою захисту національних інтересів в умовах зростаючої глобальної нестабільності.

На сьогодні Україна стикається з множиною викликів. Серед найбільш значимих — зростання геополітичного тиску, економічна уразливість в умовах санкцій, кіберзагрози і необхідність збереження соціальної стабільності. Забезпечення національної безпеки в цих умовах вимагає системного підходу: модернізації Збройних сил, диверсифікації економіки, розвитку інформаційної інфраструктури і реалізації широкої соціальної політики, спрямованої на підвищення якості життя населення

Таким чином, забезпечення національної безпеки є динамічним процесом, що припускає гнучкість державних інститутів, стратегічну адаптацію до змін і системну взаємодію різних рівнів влади. Тільки за умови внутрішньої консолідації і послідовної зовнішньої політики можливо не лише зберегти, але і зміцнити позиції на міжнародній арені, забезпечивши громадянам безпеку і стійкий розвиток. Національна безпека залишається одним з ключових завдань будь-якої держави. Особлива увага в цьому контексті заслуговує регіональний рівень, де проявляються специфічні уразливості і ризики, особливо в економічній сфері.

Економічна безпека також знаходиться під тиском. В умовах глобальної нестабільності особливо гостро встають питання диверсифікації економіки, залучення інвестицій і підтримки локального виробництва. Соціальна стабільність при цьому безпосередньо пов'язана з демографічними змінами, міграційними потоками і рівнем нерівності, які можуть виступати каталізаторами локальних конфліктів. Особливого значення набуває інформаційна безпека. У епоху цифрових технологій

захист регіонального інформаційного простору стає важливим завданням. У числі пріоритетів — боротьба з дезінформацією, протидія кібератакам і захист критичної інфраструктури. Важливі і екологічні загрози: природні катастрофи, такі як повені, пожежі і техногенні аварії, можуть паралізувати роботу регіонів і нанести серйозний ущерб населенню. Для ефективної протидії усім цим загрозам потрібно комплексний підхід. Ключовими заходами є координація дій між регіонами, розвиток інфраструктури, підвищення якості освіти, впровадження сучасних технологій моніторингу і забезпечення достатнього фінансування програм безпеки. Усе це можливо лише при злагодженій взаємодії влади і активній участі громадянського суспільства. В умовах глобалізації і стрімких змін безпека стає усе більш багат шаровим завданням. Забезпечення національної безпеки припускає створення умов, при яких захист інтересів особи, суспільства і держави буде не лише гарантовано, але і сприяти розвитку[10]. Рішення стратегічних завдань в цій сфері вимагає комплексної реалізації політики, що охоплює усі ключові сфери громадського життя. Процес забезпечення безпеки включає декілька етапів: від виявлення потенційних загроз до ліквідації наслідків. Залежно від стадії розвитку загрози можуть розрізнятися — від профілактики і попередження до припинення і локалізації наслідків, що вже настали. Така багаторівнева модель припускає високий рівень готовності системи, її адаптивність і технологічну оснащеність. Система національної безпеки держави вибудовується з урахуванням геополітичних, історичних і соціокультурних чинників. Вона є сукупністю державних і громадських інститутів, спрямованих на захист інтересів особи, суспільства і держави. При цьому регіони грають особливу роль в цій системі, оскільки саме на їх рівні проявляються конкретні уразливості — будь то морські ризики в прибережних зонах або соціальна напруга в депресивних територіях. Ефективне забезпечення безпеки на місцях вимагає широкої децентралізації. Розширення повноважень регіонів, створення локальних центрів управління кризами, застосування цифрових технологій і впровадження систем моніторингу дозволяють швидше і точніше реагувати на локальні виклики. Штучний інтелект і великі дані можуть використовуватися для прогнозування катастроф і аналізу громадських настроїв. Кібербезпека стає одним з найважливіших завдань в умовах зростаючого числа цифрових загроз. Соціальна політика також входить в структуру безпеки. Розвиток системи освіти, міжкультурний діалог, економічна підтримка регіонів — усе це знижує ризики внутрішньої дестабілізації. Зміцнення партнерства держави і суспільства сприяє росту

довіри до влади і залученості громадян в рішення актуальних проблем. Важливо розвивати громадські ради, підтримувати волонтерські ініціативи і посилювати місцеву самоорганізацію. Таким чином, безпека держави неможлива без міцної регіональної бази. Зміцнення регіональної ланки — це не лише запорука загальної стабільності, але і найважливіший чинник стійкого розвитку країни в умовах наростаючих зовнішніх і внутрішніх викликів[8]. Тільки комплексний, адаптивний і соціально орієнтований підхід дозволить забезпечити справжню захищеність і прогресивний розвиток. За результатами проведеного дослідження сформульовані наступні основні висновки.

Висновки. Національна безпека залишається пріоритетним напрямом державної політики, що обумовлено мінливим і багат шаровим характером сучасних загроз. Ефективна протидія цим викликам вимагає наукового осмислення і розробки стратегій, заснованих на міждисциплінарному підході за участю експертів в області права, економіки, ІТ, соціології і інших сфер. Тільки комплексне і системне бачення дозволить забезпечити надійний захист інтересів особи, суспільства і держави — як на державному, так і на регіональному рівні. Процеси, пов'язані із забезпеченням національної безпеки, є безперервною адаптацією інститутів державної влади до внутрішніх і зовнішніх змін.

Успішна реалізація заходів у сфері безпеки сприяє зміцненню довіри до державних інститутів і підвищення стійкості країни на міжнародній арені.

Для ефективного забезпечення безпеки потрібний комплексний підхід, в який входять наступні ключові елементи:

1. Інтеграція сучасних технологій — впровадження систем моніторингу, зміцнення кібербезпеки, використання штучного інтелекту для прогнозування аналітики і управління ризиками.

2. Зміцнення соціальної політики — інвестиції в освіту, розвиток міжкультурного діалогу і стимулювання регіональної економіки як заходи попередження внутрішніх конфліктів.

3. Розвиток партнерства держави і громадянського суспільства — залучення населення до процесів забезпечення безпеки через громадські ради, добровольчі та інформаційно-просвітницькі ініціативи.

Таким чином, регіональний рівень виступає невід'ємним компонентом системи національної безпеки. Тільки за умови координації зусиль усіх рівнів влади, активної участі суспільства і застосування передових рішень можна сформулювати стійку і ефективну модель захисту,

що відповідає вимогам часу і стабільність, що забезпечує, як єдиної держави

Список використаних джерел:

1. Балановський Я. Національна безпека України: сутність і напрямки реалізації. Актуальні дослідження суспільних наук : матеріали X Всеукр. наук. конф., м. Умань, 28 берез. 2024 р. 2024. С. 45–51. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2024-04/МАТЕРІАЛИ%20X%20наукової%20конференції.pdf#page=46>
1. Березовська-Чміль О., Кобець Ю., Міщук М. Управління системою національної безпеки в умовах воєнно-політичного конфлікту. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. № 24 (9). С. 70–76. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1697>
2. Закон України «Про національну безпеку України» . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Конституція України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Копанчук В.О. Оптимізація як засіб підвищення ефективності механізму забезпечення національної безпеки України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія: Державне управління)*. 2016. Вип. 2 (5). С. 138–144
5. Крук С. І. Аналіз стану організаційно-правових механізмів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 76 – 78.
6. Нижник Н.Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): [навч. посіб.] / Н.Р. Нижник, Г.Р. Ситник, В.Т. Білоус; [за ред. Н.Р. Нижника]. К.: Преса України, 2000. 304 с.
7. Семенченко А.І. Механізм стратегічного управління забезпеченням національної безпеки у кризових та надзвичайних ситуаціях. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 1 (2). С. 200-207
8. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. Офіційний вісник України. 2020. № 75. Ст. 127. Ст. 2377. Код акта: 100870/2020.

9. Яцино О. Організаційний механізм державного управління у сфері національної безпеки. Публічне урядування. 2023. № 1 (34). С. 92–99. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/2685>

References:

1. Balanovskyi, Ya. (2024). Natsionalna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky realizatsii [National security of Ukraine: Essence and directions of implementation]. In Aktualni doslidzhennia suspilnykh nauk: Materialy X Vseukrainskoi naukovoï konferentsii (pp. 45–51). Uman.
2. Berezovska-Chmil, O., Kobets, Yu., & Mishchuk, M. (2021). Upravlinnia systemoiu natsionalnoi bezpeky v umovakh voienno-politychnoho konfliktu [Management of the national security system in the conditions of military-political conflict]. Hrani, 24(9), 70–76. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1697>
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). Zakon Ukrainy "Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy" [Law of Ukraine "On the National Security of Ukraine"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. Kopanchuk, V. O. (2016). Optyimizatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti mekhanizmu zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Optimization as a means of increasing the efficiency of the mechanism for ensuring Ukraine's national security]. Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy (Seriia: Derzhavne upravlinnia), 2(5), 138–144.
6. Kruk, S. I. (2018). Analiz stanu orhanizatsiino-pravovykh mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Analysis of the state of organizational and legal mechanisms of public administration in the sphere of ensuring Ukraine's national security]. Investytsii: praktyka ta dosvid, (20), 76–78.
7. Nyzhnyk, N. R., Sytnyk, H. R., & Bilous, V. T. (2000). Natsionalna bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku) [National